

גב' ק. צ'ורקי

ממערכות המהפכה האירית

(עם כ"ה שנה לחוזה-ההסכם הבריטי-האירי)

במלאות עשרים וחמש שנה מאז נסתיים ריב-הדמים בין אנגליה לאירלנד, פונה המחשבה ממילא אל אותו ריב ולקחו. אכן, ניתנה אמת להאמר: נסיונה של המהפכה האירית, רבת-הלבטים והדם, יותר משיש בו משום הלכות ל"כזה ראה ועשה" בשביל שאר תנועות שחרור וגאולה לאומית, יש בו משום הבלטת השוני והשמעת האזהרה. ומשני טעמים: יתכן, כי בתולדותיהם של יחסי שתי אומות, תהינה אשר תהינה, אין למצוא עוד כדוגמת יחסיהן של אירלנד ואנגליה. זכרונות ההשמדה הפיזית בהמון, רק מלפני 250—200 שנה, ע"י צבאות-קרומוול המנצחים-הקנאים שיוו לתנועה האירית שבמאה הי"ט וראשית המאה הכ' רקע תהומי אשר לא ידעתו שום אומה מאומות אירופה בדורות האחרונים (הרי זכרונות היהודים מאותם הזמנים עצמם, — גזירות ת"ח ות"ט באוקראינה, למשל, — אינם באים בחשבון, כידוע). וכן בענין ההפליה לרעה בזכויות המדיניות והאדמיניסטרטיביות שהופלה הפרט האירי-הקתולי, עד מלפני מאה שנה; והלחץ הכלכלי-החברתי על המוני האכרים, עד מלפני כמה עשרות שנים. אמנם, מעין זה היה בעולם, ואפילו באירופה; אבל לא ביחסים שבין שתי אומות, אשר ההבדלים ביניהן — ברמה התרבותית, במושגים החברתיים והדתיים ובדמות-האדם — היו כל כך מעטים ביחס, (וגם לשונם נהייתה כמעט-משותפת), עד כי חסרים היו השרשים לצידוקו הפסיכולוגי של קשי-הגורל, מתוך אוירה של הכנעה או השלמה פטליסטית. את מלוא מרירותה הנקמנית של המהפכה האירית, — המוסיפה עד היום לשבש את מערכות המדיניות האירופית והעולמית, עד שכמעט שהפקירה והכשילה במלחמה הנואשת נגד ההיטלריות את צנינו של העולם הדימוקרטי — אין להבין כלל בלי ראיית הרקע הזה. יתכן, שגם בהודו אפשר למצוא גרעינים מאותה מורשת-מרירות הרת-הפורענות; אך דווקא הקירבה הגיאוגרפית (והלאומית) אשר ביחסי אירלנד ובריטניה היא-היא שהוסיפה מתיחות והרגשת סיכון-גומלין, שקשה לשער שתישונה בכל צירוף-מסיבות אחר. ועליך לנפות ניפוי-אחר-ניפוי, בבואך להפיק לקח מאלף של "מצוות-עשה" מעברה של מהפכה לאומית כזאת, אשר תנאיה היו מיוחדים במינם וקללה של ירושת-דורות מורעלת רבצה עליה, — ועודה, מוסיפה לרבוץ על אותו עם ברוך-הכשרונות אך מקופח-המזל.

ועוד דבר, הנובע ממה שצוין לעיל. אמנם, המהפכה האירית השיגה חלק ניכר ממטרתה המדינית המוגבלת. אך היא נכשלה בשלונות הרבה. כך היה (כפי שצוין לעיל) בענין קביעת מעמד ראוי ותקין לאומה-המדינה הצעירה במשפחת העמים; כי לשם כך צריך היה לשקוד הרבה כדי להשתחרר מלענת-המריבות מימים עברו (הלא היא הלענה שהתפשטותה עלולה לסכן את גידולי הכלכלה, התרבות והחברה, שנועדו להיות לאומיים ואנושיים כאחד) ומן השינאה ה"תורשתית", שמהשתרשותה עלולים להינזק גופי השגשוג והחירות הרצויים לאירלנד. וכך הוא גם לגבי השגת מלוא התכלית המדינית עצמה (דבר שמנעתו המחלוקת הדתית-התרבותית והסוציאלית בפנים הארץ); וגם לגבי הבטחת עצם אחדות-היסוד של האומה (לרבות זו האירית-בה-בר-ת'ה, לעומת "הפורשים" שבאולסטר) — וגם של תנועת המהפכה האירית עצמה — עד שהגיעו הדברים לידי ריב-סיעות ולידי מלחמת-אזרחים לאומית-פנימית, ולידי רציחות פוליטיות של מנהיגי-מרד נאמנים וזריעת גרעינים לגאולת-דם

פוליטית-מפלגתית, — ועד ועד בכלל. אמנם יש ויש מן המאלף גם בכל הנסיונות הללו: אך המוסר-השכל, הנכון כאן לעתים קרובות כל כך, הוא: "כזה ראה — ואל תקדש!" המדינה האירית הקיימת (על המצוי והנעדר בבניה) ודאי שמשקפת לא-מעט את פירותיה אלה של תקופת המהפכה. היא לא העלתה עדיין אותה פריחה של יצירה לאומית ואנושית משוחררת — בין משקית ובין רוחנית — אשר לה אפשר היה לקוות בימי החוץ והכמיהה שלפני דור, או דורותיים. עם זאת, כבר הונח בה היסוד אשר עליו אפשר יהיה לבנות ולהוסיף נדבכים — של קידמה, עשירות רוחנית ומעוף אנושי הרבה יותר מכפי שנראים בה כיום. אך העיקר הוא: — לא בדרך של "כזה ראה וקבל", — (כי יש להתבונן בה ובמקורותיה) אלא בדרך של "כאלה ראה וברור!".

דברים אלה נאמרים כאן על אירלנד. אך לאמתו של דבר, כל ליט היא גזירה זו, של הכרח-היותו על רוב הדוגמאות אשר בלקחה של כל תנועה-לאומית אחת מאלו שבקרב האחרים, ושל הסתפקות בגרעיני-מופת מעטים מאוצר-נסיונה של כל אחת מהן. כי כל תנועת-שחרור לאומית לא זו בלבד שמצווה לבקש לה את דרכה שלה מתוך ראית תנאיה וצרכיה המיוחדים בראש-וראשונה; אלא שאת לקחה השאול — אשר גם בו אין לזלזל כלל, — חייבת היא לשאוב ממקורות רבים. רק אז, ולאחר שייבדקו וייבחנו בדוק היטב ובחון היטב, גרעיני-הלקח מעמים זרים ומארצות שמסביבותיהן היו שונות תכלית שינוי, מותר להביא הגורנה את מעט הציוויים המאלפים-באמת, העשויים לשמש אבני-דרך מנחים וראויים לכך.

אין בסייגים הללו, כפי שמסתבר מהאמור לעיל, משום "פסק-דין" כולל. אין ספק שבהתמדתה ובתנופתה של התנועה הלאומית האירית היו גילויים רבים של חיוב, התמסרות, גאמנות, גבורה וגם אחוזה; ושפע של כשרון, ותבונה תכסיסית, וכוש-ראמצאה-ותחבולה ליחה כמעט בכל שלביה, החל בגילויי ההתמרדות האגררית-הסוציאלית, דרך שנות הסקטיקה הפר-למנטרית ה"מטרידה" (והמגששת לקראת ברית מתקנת-מעוות עם צבור בריטי מתקדם), וכלה בשלבי ההתנגדיות המזוינת הטרטית. אבל כל הבא ללמוד מתולדותיה של המרידה האירית ורוצה להסיק ממנה משל ומופת, הציווי הראשון המוטל עליו הוא: — איזמיל-ניתוח חד ונאמן; תבונת-האבחנה בין המקומי או השלילי-מיסודה לבין המאלף-לחיוב והראוי להדריך את המחשבה במעוף ההיסטורי והתנועתי.

המלבה"ד.

דרך מסוימת של התקוממות, שהותאמה לתנאים מסוימים, נוסחה באירלנד בשנות 1916-1921. וה"חזוה האירי" משנת 1921, הוא העדות להצלחתה של דרך זו של התקוממות. אין פירושו של דבר, כי אכן הצליח "הצבא האירי הרפובליקאי" להביס — או כי מסוגל היה להביס — את הצבא הבריטי במלחמה "אמיתית". המנהיגים הארים עצמם ידעו זאת. על כל פנים בעלי חושי-המציאות שבהם ידעו דבר זה והודו בכך. שאם לא כן, לא היו מקבלים את תנאי החוזה, שפירושם למעשה היה קיצוץ ניכר בדרישות-הבראשית שלהם. מיכאל קולינס, למשל, לא הסכים לצרף את חתימתו לחוזה אלא לאחר שהסירוב עלול היה לחדש לאלתר את פעולות-האיבה בשיעור של מלחמה ממש. וכבר תואר כיצד בא ליד ג'ורג' אל שולחן המו"מ, כשהנציגים היו תשושים לאחר שעות של עמידה על המקח, ואמר: "עלי לבוא הלילה בדברים

(1) החוזה, שנחתם בין הממשלה הבריטית בראשותו של לוי ג'ורג' ובין ב"כ המתקוממים האירים, אשר לפיו קמה "המדינה האירית החפשית" ברובו של האי אירלנד, פרט ל"שש-הרוזנויות" של המחוז אולסטר שבצפונה, דהיינו, פשרה בין הקטבים של השתיכות האי-ל"ממלכה המאוחדת" לבין עצמאות אירית שלמה. — המערה.

(2) מצביא הצבא הבריטי באירלנד.

עם סיר גיימס קייג²). הנה המכתבים השניים שהכינותי לשתי האפשרויות השונות. האחד מכיל את „נוסח-ההסכם“, שהושג בין ממשלת ה. מ. וביניכם. ואלו השני אומר, כי נציגי „שייפין“ מסרבים להשבע את שבועת-הנאמנות ולשתף עצמם בקיסרות. אם אשלח את המכתב הזה — פירושו של דבר מלחמה, ומלחמה תוך ג' ימים. איזה מן השנים עלי לשלוח? קולינס חתם על החוזה, לפי שסבר, כי אילו נתחדשו פעולות-האיבה בקנה מידה חדש — ומורחב הרבה — לא יכלו ה„שייפין“ להמשיך ולעמוד במסע הפעולות הצבאיות שלהם. לאחר זמן כשלימד זכות על מעשהו בישיבת ה„דייל“, אמר: „בתורת נושאים-דונותנים, לא היינו במצבם של מנצחים המכתביים תנאי שלום לאויב ממוגר. לא הניסונו מן הארץ את האויב בכוח הנשק.“

ואף על פי כן, אין ספק שהאיסטרטגיה המהפכנית של שייפין יצרה מצב של עזות-פנים, שבו יכלו האירים לכבוש או להוציא מידי אנגליה את רוב חפצם על כורחה. ולא זו בלבד, אלא שהצליחו לסלק מן המדיניות המעשית סילוק גמור כל מחשבה, שהאנגלים יוכלו להחזיק מעמד באירלנד ולשלוט בה שלטון של בני-תרבות. אילו שבו וניסו את הדבר, כי עתה הוכרחו לכבוש את הארץ מחדש בכוח הנשק מבקתה לבקתה, ואחר-כך להחזיק בה כהחזק צבא זר בחבל נכבש. להלכה אפשר היה, בלי שום ספק, לכבוש את הארץ באמצעים מעין אלה שבהם השתמשו בדרום-אפריקה. אך למעשה היתה התחלת מלחמה כזאת כרוכה בהכרח בכמה שיקולים מדיניים מכבידים ביותר. המומחים חישבו ומצאו כי כדי לשוב ולכבוש את אירלנד צריך היה לגייס 100,000 אנשים נוספים לחילות מיוחדים ולמשטרה. לשם כך נדרש שריונם וציודם של אלפי מכוניות. על פני שלושת החבלים הדרומיים היה אז הכרח למתוח קווי-קורדון של תבצורים ותיל: וכן הוכרחו לערוך חיפושים וחקירות שיטתיים אצל כל פרט ופרט. אלא שאנגליה בימים ההם ביקשה להתאושש ממלחמת-הקונטיננטל 18-1914 שהיתה המתישה ביותר בתולדותיה. בני-ארצה שנלאו נשוא מלאכת-חיילים והרפתקאות צבאיות, לא ששו לקראת כל אלה. ולא זו בלבד, אלא שחלק מדעת-הציבור האנגלית — ואולי מיטב דעת-הציבור האנגלית — אהד את הענין האירי: וחלק גדול הרבה יותר מזה לא היה מסוגל כלל להשלים עם שלטון האירים וההפחדה שמן ההכרח היה שיתנהו באירלנד, אם באמת צריכים היו לכבוש את הארץ מחדש. מומחים אחרים העריכו עוד יותר את גודל הקשיים. למשל, הגנרל מק-רד, המפקד הראשי באירלנד, קבע כי אילו חוסלה שביתת-הנשק בדצמבר 1921, היו נדרשים 150,000 איש לשם כיבוש אירלנד מחדש. ואלו לפני שביתת-הנשק יכול היה להצליח במעשה זה ב־80,000 איש בלבד. עובדה זו הוכחה לממשלה הבריטית ע"י המחאה שנעוררה באנגליה נגד קו המדיניות הרשמי של מעשי-תגמול בשלהי החורף ובקיץ של 1921, ונגד התפרצויות היוצאות-דופן ברע שבהן — שבכל זאת היו מתונים במידה יחסית, בלא שיטה ערוכה-מראש, ובלי רדיפות של „בלק אנד טנס“³. ועוד. בשנים ההן שמיד לאחר המלחמה היה מצוי באנגליה זרם של נטיות פוליטיות, שיתכן כי אופיו היה מהפכני יותר מכל דבר שידעה הארץ מימי הצירטיסטים⁴, ועל כל אלה הוצרכה אנגליה להתחשב בהגבות בתחומי הקיסרות ובארצות-חוץ. בדברו בביהנ"ב על תנאי-החוזה הודה וינסטון צ'רצ'יל שהממשלה היא עצבנית: „כל צבאנו היה כפות לאירלנד. עניינינו הגדולים, — — — אלה שבהודו, אלה שבמצרים, הושפעו מנקודת-תורפה זו השפעה מוחשית, וכן — עניינינו על פני העולם כולו, ביחוד בדומיניונים שלנו ובארה"ב של אמריקה.“

נוכח קיומם של שיקולים אלה, צדקו מנהיגי שייפין כשתיכנו איסטרטגיה של מהפכה. שהיתה מעמידה אותם אל פנים אל פנים מול כוחותיה המזוינים המקצועיים של אנגליה, כיון שיכלו להביא בחשבון את העובדה, שלמעשה יהיו הכוחות האלה מקוצצ־יכנף במידה ניכרת. לא זו בלבד, אלא שיתכן והצליחו יותר, אילו נסתכנו והחליטו לדחות את תנאי-החוזה, כי אפשר מאוד שהאולטימטום של לויד-ג'ורג' לא היה חסר יסוד-מה של „בלוף“; אילו נתקל „בלוף“ זה בסירובם של האירים, ייתכן שהממשלה היתה גאלצת לסגת. על כל פנים, לו גם קיים לויד-ג'ורג'.

(3) „שחר וחום“ — כך כונתה „המשטרה האירית המלכותית“ ע"ש צ'צ'ר מדיה.

(4) צ'רטיסטים — נושאי תנועה רפורמית באנגליה בשנים 1837-48.

את אימו וכפה על אנגליה מלחמה ממש, ייתכן מאוד שמחמת המסיבות הנלוות, איראפטר היה לחזות מראש את התוצאות. אך כל הדברים האלה הם ענין לסברנות (ספקולציה) היסטורית; ובשעה שאנו דנים בו מבחינת בעיות של איסטרטגית מהפכה, הרי יש לשקול גם את מצבו של הצבא האירי הרפובליקאי, שעה שהוכרזה שביתת הנשק (ביולי 1921). משקיפים — גם מבין שייך-פיין וגם מבין הבריטים — סברו כנראה, כי כוח זה כבר עבר בימים ההם את השיא האפשרי של הפעולות. ועל כל פנים אחדים ממנהיגי שייך-פיין לא היו בטוחים שישנה אפשרות לחדש טקטיקה-של-מתקוממים בדרך הראויה אפילו לאחר ההפוגה שבאה עם חדשי שביתת-הנשק. פיאראס ביאסלאי בספרו „חיי מיכאל קולינס“ מצטט דו"ח בריטי על המצב הצבאי בספטמבר 1921: „לפני 3 חדשים היה ארגונם של המורדים בארץ כולה נתון במצב תמור. ואפשר היה לומר, כי מנקודת מבטם של אנשי שייך-פיין היה העתיד כמעט לאחר יאוש. „שדרות-המחץ המעופפות“ ויחידות „חיל-השירות הפעיל“ המגויסות... היו מובסות ומופצות בלי הרף ע"י כוחות-הכתר. מחנות-המעצר היו מתמלאים עד מהרה. המפקדה הראשית של „הצבא האירי הרפובליקאי“ היתה עושה את פעולותיה מתוך קשיים רבים ביותר, ולאחר שרבים מקציניה נשבו... תגבורות היו זורמות לתוך אירלנד. משפט צבאי עמד להיות מוכרז על פני מלוא שטח של 26 הרוזנויות, ועוד היו לפנינו שלושה חדשים של מזג אוויר מתאים... כאלה היו התנאים ב-11 ביולי, ואין תימה שמנהיגי המורדים נאחזו בקש שהוגש להם וניאותו למו"מ. הרושם הוא, כי ביאסלאי בעצמו חשב, כי מבחינה צבאית היה הסיכום הנ"ל מדויק למדי. וכן נראה בבירור, שלאחר ההתרופפות הבלתי נמנעת של המשמעת במשך תקופת שביתת-הנשק, היה קשה ביותר לחדש את הארגון ולשוב אל פעולות האיבה, אילו נכשל המו"מ. אך מציין הוא, כי מבחינה פוליטית נתפוררה לגמרי האדמיניסטרציה האנגלית של אירלנד. „מבחינה פסיכולוגית הובסו האנגלים או נדחקו מן הארץ. במקום שכל המדע והמוני מחנות הצבא של „מעצמות המרכז“ (5) לא הועילו, שם הצליחו דרכי הפעולה של שייך-פיין, והצלחתם נתאפשרה להם משום שהביאו לא את הצבא הבריטי אלא את הממשלה הבריטית והעם הבריטי לידי אותו הלך-רוח של כניעה שהוא-הוא תוכנה הנפשי של תבוסה“. וגם תנאי החוזה, עם כל פשרה שהיתה בהם, היו, לאמיתו של דבר, לא רחוקים ביותר מהסכם של כניעה.

(5) ברית אויבי בריטניה במלחמת 18—1914 — המערכת.

„תנאים אלה נתקבלו על-ידיכם, כשאקדוח מכוון אל ראשכם!“ — קרא הלורד קארסון⁶ בבית הלורדים — „אתם יודעים דבר זה וידוע לכם, כי קיבלתם את התנאים משום שנחתם תבוסה, משום שנכשלתם, משום שצבא השין-פיין באירלנד הביסכם!“
אכן, בבוא ההזדמנות להבליט דבר שיש בו משום פחיתות-כבוד לאנגליה, מסוגלים האירלנדים, המגלים בימים כתיקונם איבה מרירה ביותר איש נגד רעהו, לזכותך לרגע קט בדוגמה מרנינה של הערצת-גומלין.

* * *

פעולות ההתקוממות בנוסח שין-פיין היה בהן שילוב של תכסיסי אימתנות ומלחמת גרילה. כל זה היה חלק בלתי נפרד בתפיסה מקפת של איסטרטגיה-מהפכנית, אשר נועדה לשבש ולסכל את הנהלתה של אירלנד בידי האנגלים. כדי להבין כראוי נוהג זה מן ההכרח הוא, איפוא, לראותו במקומו כחלק של התפיסה המקפת הזאת.

יסודה של תפיסה זו היה: החרמת השלטון האנגלי ע"י הקמת מנגנון-ניהול אירי מקביל, וע"י השפעה על בני אירלנד שישתדלו, ככל האפשר, לפנות בעניניהם לא אל הרשות הבריטית אלא לארגון שין-פיין זה. בתחום המשפט, למשל, כוננו שין-פיין בתי דין המקבילים לבתי הדין האוגלים. פיארצ'ס ביאסלאי קובע, כי לראשית 1920 היה זה חזיון כללי שאירים סירבו להתדיין בפני בית-דין אנגלי או להעמיד לו מושבעים. עדות זו מתאשרת ע"י אליסון פיליפס (שנטה בעצם, אחרי האוניוניסטים, כלומר: מצדדי האחדות עם אנגליה בתוך הממלכה המאוחדת) האומר, כי לקיץ 1919 לא היה מצוי על פני שני-שלישיה של אירלנד אלא משפט שין-פיין וכי למעשה פקע תוקפו של „צו המלך“ למשפטים. אמנם שופטי המלך עוד יצאו למסע-סיבוב, אך בתי המשפט שלהם היו נשמרים ע"י שוטרים וחיילים והיו ריקים ממתדיינים.

בנאומו במושב מרס 1920 של חברה-המושבעים-הגדול של צפון-טיפררי („רוזנות“ בדרום אירלנד) ציין השופט לורד רונאן, כי רק שלושה מקרי שיפוט קטנים הובאו לפניו, וכולם בעסקי מסחר; אך צריכים היו לבוא לפניו 49 מקרים, ובתוכם 2 מעשירות, שני נסיונות-לרצח, 3 פציעות, 3 הצעות, 4 התנפלויות לשם שוד-גשק וכיוצא. איש לא הובא לרצות עוון על כך. „ברור, כי רק שתי סיבות יכלו להיות כאן: או אהדה, או אימתנות“.

אנשים מכל המפלגות הפוליטיות מצאו במשך הזמן לנכון יותר לפנות לבתי-הדין של הרפובליקה, אם בכלל רצו שיהיה תיקון לאיזה מעוות. עורכי דין, שנשללה מהם הזכות לעסוק במקצועם בבתי הדין הרגילים, לא דקדקו דקדקים יתירים והופיעו לפני שופטי ה„שין-פיין“: ואף הלויאליסטים, בהיותם אנוסים למכור את נכסיהם, היו פונים לעתים אל בתי הדין של ה„שין-פיין“, בהיודע להם שהדיינים הללו קובעים לקרקע שנרכשה בכפיה מחיר יקר יותר מזה שפוסקת ועדת-הקרקע הרשמית. ולא זו בלבד, אלא שסמכותם של בתי-דין אלה בתקופת שיא-שררתם, היתה מוחלטת, והעונש החמור ביותר על אי-ציות היה עונש-מוות.

גם לרכישת שליטה על הרשות המקומית נתנה „שין-פיין“ את דעתה. הבחירות העירוניות שבינואר 1920 נתנו למפלגה רוב-מנין במרבית המועצות העירוניות והמחוזיות אשר בדרום הארץ-ומזרחה. בחודש מאי (של אותה שנה) החליטה עיריית דובלין באורח רשמי להכיר בסמכותו של „הדאיל איריאן“⁷ ולתת תוקף לפקודות-החוק שהוא מפרסם. עיריות אחרות עשו כמותו, וכן מועצות הרוזנויות ומחוזות-המשנה. משזכו בכך, החלו ה„שין-פיין“ לערוך לקראת קרב את המועצות, לאמור: יפגורנו יועצים-עירוניים ותיקים את מקומם לצעירים מהם, שיסרבו להכיר

(6) בן אירלנד הצפונית, מי שהיה סיר אדוארד קארסון בימי „מרד אולסטר“ ב-1914, בשל ההתנגדות להכללת אולסטר, הפרוטסטנטית ברובה, בתכנית השלטון הביתי לאירלנד בכללותה. היה חבר קבינט המלחמה וב-1921 — נהג את האופוזיציה בבית-הלורדים לאישור החוזה-האירי.
(7) כיום — שמו של בית-הנבחרים אירלנדי. באותה התקופה — מעצ, מועצת המדינה של תנועת המרד בהשתתפות הצירים האירים לפרלמנט הבריטי שנבחרו מטעם מפלגת העצמאות.

בסמכותו של מיניסטרי־השלטון המקומי האנגלי⁸. בימים ההם אי־אפשר היה להוציא מיועצים צעירים אלה קנסות ותשלומי־נזקים מאחר שמחוסרי נכסים היו. ודבר זה הקל על המוסדות שנבחרו לעמוד בסרובם למסור את ספרי־חשבונותיהם למפקחים מטעם מיניסטרי־השלטון המקומי, או לשלם את מסיהם למשרדים האנגלים. אכן, תכנית תוחבלנית.

גם את חכמים הבחירות שלהם כילכלו "שיין־פיין" במחשבה תחילה, לאור המגמה לתת לארץ מנגנון־ממשל שלם, שיהא מקביל לזה של האנגלים וישמש ברירה לעומתו. אכן, החרמת הבחירות ב־1918 נראתה כמדיניות מהפכנית המובנת מאליה, שתוכיח שאין למפלגה ענין בבחירות שעורכת הממלכה המאוחדת. אך תחת זאת השתתפה "שיין־פיין" בבחירות בכל לבה. מועמדו הוצגו בכל שיזור־של־הבחירות, פרט לשנים, ומתוך 105 הצירים, שנבחרו באירלנד היו 73 ריפובליקנים, מן השאר היו: 26 אוניוניסטים⁹ וששה לאומיים¹⁰). נמצא שהמפלגה האירית שבפרלמנט הבריטי בטלה ומבוטלת. עצמתה של "שיין־פיין" וצדקת תביעתה ליצג את רגשות העם האירי — היתה מעכשיו גלויה לכל. מהלומה, שכבדה הרבה יותר מהחרמת הקלפיות, ניתכה על השלטון האנגלי. כי מתוך ראיה מדינית מובהקת עברו מנהיגי ה"שיין־פיין" לארגונו של רוב זה, שנבחר כחוק, בתור "האיל־איריאן", ("האספה־הלאומית של אירלנד"). ובמשך כל שנות המרידה הוסיף "האיל־איריאן", גם במסיבות טרופות ביותר, לקיים את תפקידו כפרלמנט שנבחר באורח חפשי. דיוניו כייעו לצור את צורת המדיניות של המפלגה ולהעמידה על בסיס של כל־האומה, ופקודות־החוק, שהיה מוציא, סייעו לטפח בקרב העם האירי הכרה, כי אכן יש להם לא רק להלכה אלא גם למעשה ממשלה "מקבילה" משלהם, שיכולים הם לסמוך עליה כעל מורה־דרכם.

מנגנון־הממשל "המקביל" הזה היה חשוב חשיבות רבה מאוד גם כתפיסה וגם כעובדה — כבסיס לתכסיסי־ההתקוממות שלהם. בכוח קיומו זכתה ההתקוממות למעין "מעמד־של־מדינה", שבלעדיו לא יכלה לזכות בו כלל. "המתנדבים האירים" נהפכו ל"צבא האירי הריפובליקני", כוח־צבאי מיופה־כוח מטעם הריפובליקה הלוחמת לנפשה. על ידי כך יכלו המנהיגים להשתמש במושג של מדינה לוחמת¹¹), מושג שנתן להם את האפשרות להצדיק ולתרץ בדרך־הגיון את התכסיסים הבלתי נעימים של רצח וחרם, שהיו למעשה, חלק בלתי־נפרד ממערכה לגדיעת זרועה השלטת של אנגליה בארץ, ושמבלעדי הרקע של התפיסה הזאת נחשבים היו סתם מעשי־אימתנות החסרים טעם ותכלית. נקודת־מבט זו משתקפת ברור בקטע הבא מתוך ה"אן־ט־אוגלך"¹²), עתון "המתנדבים האירים", מה־31 בינואר 1918:

"מצב המלחמה שהוכרו בוה הופך את צבא האומה למכשיר לאומי חשוב ביותר לעת כזאת. הוא נותן ל"מתנדבים האירים" צידוק להתיחס אל כוחות האויב המזוינים — אם חיילים ואם אנשי משטרה — בדיוק כיחסו של כל צבא לאומי לאנשי צבא פולש. כל מתנדב יש לו בשעת מלוי תפקידו זכות מוסרית וחוקית להשתמש בכל השיטות של אמצעי המלחמה שהוכרו על ידי החוק". אם נוסיף לזה קטעים מתוך חוברת שהוצאה לאור ע"י ה"מטה הראשי של המתנדבים האירים", נקבל תמונה שלמה למדי של האיסטרטגיה הלוחמת, ש"שיין־פיין" נתכונה לאחוז בה: "שיטה מדינית מוטעית היא לתקוף צבא או משטרה. הדרך שיש לאחוז בה תהיה: לפעול בקבוצות קטנות במקומות המתאימים, ועל ידי כך להכריח את השלטונות שיפזרו את כוחותיהם כדי לחפשן". "את הריסת אמצעי התחבורה יש לבצע, ככל האפשר, בדרך של שיטה".

⁸ מיניסטרי־השלטון המקומי המרכזית הבריטית, שתפקידו היה לפקח על מוסדות השלטון המקומי. מאז — נתמוג עם מיניסטרי־הבריאות.

⁹ מצדדי ההשארות בתחום הממלכה המאוחדת, — בעיקר הפרוטסטנטים של אולסטר.

¹⁰ חברי המפלגה האירית המסורתית, מיסודו של פרנל, שמנהיגה המוכר, בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה, היה רדמונד.

¹¹ במקור — Nation מונח החופף את המושגים "מדינה" ו"אומה" גם יחד.

¹² שם עתון — בלשון אירית (קלטית), ולא נמצא בקרבנו מתרגם לו.

וההוראות מוסיפות למסור הצעות מפורטות להריסת קוי הטלגרף והטלפון, מסילות הברזל והכבישים, כלי-ההובלה ומחסני-הדלק. כאן באה הצעה להלחם, ככל האפשר, בלילות, מאחר שבמקומות הידועים „מתנדבים“ הם יוכו בכך ליתרונות ברורים מאליהם.

על הממדים שבהם בוצעה איסטרטגיה זו בהצלחה, אפשר לעמוד לפי הסטטיסטיקה לפעולות המרי והאימתנות של „שיין-פיין“ בשמונה-עשר החדשים, מינואר 1919 ועד ליוני 1920, ובמשך החצי השני של שנת 1920, המובא בדו"ח של המיניסטריון לעניני אירלנד, בדו"ח על הנהלת אירלנד 1920:

במחצית ב'	מינואר 1919	עד יוני 1920	של 1920
	33	39	בניני בתי דין שנהרסו
167	351	15	קסרקטים שנתפנו על ידי המשטרה האירית המלכותית שנהרסו
15	105	11	קסרקטים שנתפנו על ידי המשטרה האירית המלכותית שניזוקו
11	15	30	קסרקטים תפוסים בידי המשטרה האירית המלכותית שנהרסו
30	25	894	קסרקטים תפוסים בידי המשטרה האירית המלכותית שניזוקו
26	19	127	התקפות על הדואר
127	67	192	תחנות משמר-החוף וזרקורים שהותקפו
47	5	118	אנשי משטרה הרוגים
118	2	30	פצועים " "
30	15	69	חיילים הרוגים
69	41	2229	פצועים " "
	(לא ניתנו מספרים)		אזרחים הרוגים
			פצועים " "
			התקפות לשם תפיסת נשק

לדרכים אלה של התקפת-מישרין נוספו עוד שתי דרכים חשובות. באביב 1920 יצאה „שיין-פיין“ למסע רציני, לערער את כל מנגנון ההובלה של הארץ במידה שהדבר נגע בהובלת הצבא או אספקה צבאית.

עובדי הנמל בדובלין קיבלו הוראות לסרב למטפל במטען, שהיה חשוב בהנ"ל, ועובדי הרכבת בכל הארץ נצטוו לסבר לעבוד ברכבות המסיעות אנשים, או ציוד, בשביל הממשלה הבריטית. נעשו נסיונות להוריד רכבות מן הפסים. מערכה זו הצליחה כל כך שהדו"ח הרשמי לחודש אוקטובר 1920 חזה שיבוש גמור של התחבורה על פני שטחים נרחבים בארץ:

„בכל שעת צורך באים חיילים ושוטרים אל הרכבת לנסוע בה. כשמסלילים אותם — טוב ויפה; ואם לוא — מפטרים מעבודתם את עובדי-הרכבת הסרבנים ומתוך כך בא מחסור בחבר העובדים, ובסופו של דבר מתבטלים שירותי-רכבת מסוימים. ברור הדבר, שבמוקדם או במאוחר יבוא שיתוק גמור של מערכת ומסילות-הברזל האירית. וכשיקרה הדבר, לא תהא אפשרות להקים כנגד זה שירותי-ההובלה בדרכים... ראשית, מפני שאין מכוניות ונהגים הדרושים לכך; שנית מפני שאין זה מתקבל על הדעת שהריפובליקנים יניחו לשירות כזה לפעול בלי נסיון להשביתו.“

הגנרל מק-דיר (מי שהיה אז המצביא הבריטי באירלנד ושהדברים הנ"ל צוטטו מספרו: „פרשת חיים רבי-פעולה“), חושב כי השביתות הללו בתחבורה פגעו פגיעה חמורה בפעולות הצבא בחדשים הטובים ביותר (מבחינת הנהלת האופרציות, לפי תנאי האקלים, — המער). של שנת 1920. ההוראה לשבות באה בדצמבר אותה שנה. ודאי גדולה היתה המעמסה, שהוטלה על כוחה הפינאנסי של „שיין-פיין“ לפרנס את האנשים המפוטרים וגדולה היתה אי-הנוחות הכללית שנגרמה עלידיכך לאוכלוסיה האזרחית, ושיתהן יחד עלו על יכולתה של „שיין-פיין“ לכלכל את השביתות הללו כדי שיהיו קור-שליקבע באיסטרטגיה שלה.

סוג-נשק מעין זה, — שמנהיגי השיץ-פיין, כפי הנראה, לא השתמשו בו, — היא החבלה¹³ בתעשייה. אירלנד היא, בראש וראשונה, ארץ חקלאית, והחבלה יכולה להיות בעלת חשיבות באיזור אחד או שנים, כגון קורק או דובלין. ואשר לצפון¹⁴, הרי שמפני כוחם של ה"יוניוניסטים" שם, יש להניח, כי לא נמצאה אפשרות לבצע מעשי-חבלה בשיעור שיש בו השפעה רצינית כלשהי על כל פנים, רישומה על המצב באירלנד היה בא לידי גילוי מורגש באמצעות הלחץ על אנגליה; והוא היה תלוי, על כן, בראש וראשונה ביחס האחוזי שבין ההון האנגלי וההון האירי המושקעים במפעלים האיריים.

עם זאת חשוב לרמוז כאן על האפשרויות הכרוכות בחבלה בתעשייה, מאחר שברור, כי זהו נשק בעל עצמה רבה — על כל פנים, בכוח, אם גם לא בפועל. וככל שתהיה הארץ בעלת תעשייה מפותחת יותר, כן יחזק נשק זה. ועוד: יש לשער כי ערכו ירבה בעת מהפכה, שבסיסה הפוליטי הוא חברתי יותר מאשר מהפכה שבסיסה הוא לאומני.

הדרך השניה להתקפת-לואי היתה החרמת "המשטרה האירית המלכותית". חרם זה נגזר על ידי ה"דאיל". הוחלט ש"המתנדבים" ימנעו מכל מגע עם אנשי "המשטרה האירית המלכותית". אלה שיתידדו עמהם גם הם צפויים יהיו לחרם כזה; ועל המפקדים המקומיים של "הצבא האירי הריפובליקני" היה להכין רשימות של אנשים כאלה. פיליפ סלי בספרו, "המהפכה באירלנד", (אשר הוא עצמו, נטיותיו האישיות נטו לצד ה"יוניוניסטים"), מעלה את האשמה, כי כל צעיר שנודע עליו, כי יש בדעתו להתגייס ל"מ. א. מ." היה נורה מיד. אין לשער, שהחרם החברתי, שהוחרמה "המשטרה האירית המלכותית", היה מערער לבדו את שווי משקלם הנפשי של השוטרים; אך היותו משולב בשיטת ההתקפה הישירה והתנאים שבהם נאלצו השוטרים למלא את תפקידם, — גרמו לכך שהחרם הזה היה בו כדי להמיט שואה רצינית. באוגוסט 1920 אמר סיר המר גרינווד בבית-הנבחרים הבריטי, כי במשך שני החודשים שקדמו היו 556 מקרי התפטרות מן המשטרה, וכן נתפטרו 313 שופטי-שלום¹⁵. המצב שנתהווה ב"משטרה האירית המלכותית" סוכם סיכום חי בדו"ח של נציב-גפה אחד:

"...סגורים בקסרקטיהם, מצפים לילה-לילה להתקפות, נרצחים בצאתם ביחידות, נתקפים מן המארב בלכתם קבוצות-קבוצות, עלולים להיירות בגבם בכל עת בידי אזרח תם וישר, משוללי אפשרות לעסוק — בלא סכנת נפשם — בספורט או להתבדר".

אותו דו"ח מציין את עדיפות התנאים שבהם פעל האויב, לעומת התנאים שבהם פעלה המשטרה: "...הוא מנהל פעולות קרב נגדנו, ואין אנו רשאים להשיב לו כגמולו. כן נהנה הוא מן היתרונות הרגילים של מלחמת-גרילה בלי לשאת בתקלות הכרוכים בה. עלינו לפעול בעיקרו של דבר פעולת הגנה, לפי שאין איש שאפשר לנו להתקיפו. במידת האפשר עוברים אנו להתקפה, אך מהלומותינו ניתכות בחלל הריק, לפי שמיד משימים עצמם כוחות האויב אכרים חפים מפשע שאסור לנו לפגוע בהם.."

לאט-לאט נאלצו הבריטים לפנות את הקסרקטים הקטנים והמבודדים יותר ולרכז את כוחותיהם במרכזים גדולים יותר, שבוצרו כראוי. פירושו של דבר היה, כי אזורי-ארץ נרחבים

¹³ סבוטג'ה — Sabotage.

¹⁴ בסביבת בלפסט שבאולסטר, שהיא תעשייתית יותר משאר חלקי אירלנד, — ובה חרושת אניות חשובה וענף מפותח של ייצור בדים.

¹⁵ ההצטמקות הנ"ל היא שהניעה את הממשלה להחליט על הגדלת חיל המשטרה ע"י חיול באנגליה. מכאן מקורם של "השחורים והחומים" Black and Tans שנקראו כך מפני שמחסרון מדי "מ. א. מ." תקינים (שצבעם שחור — המער), הולבשו קצתם בירוק-כהה וקצתם בחקי. מקורו של הכינוי Black a. Tans עצמו היה השם של עדת כלבי-ציד מפורסמים Limerick (לאימליק), שבדרום-מערב אירלנד. מכל שאר הבחינות היו "השחורים והחומים" חברים לכל דבר בחיל "מ. א. מ." ואין להחליפם ב"מחלקות-העזר" של "מ. א. מ.", אשר הוקמה ע"י הבריטים בערך באותו זמן עצמו. הללן היו כולם קציני-צבא-לשעבר, מעין "גדוד-נבחרים" של ממגרי-מרה.

ניתנו לשלטונם הפחיד של ארגוני השינ-פיין. פעולות ה"צבא האירי הרפובליקני" גדלו בהיקפן ובהעזתן, והמערכה לבשה צורה של מלחמת גרילה אמיתית.

בדוננו על הצלחת דרכי-הפעולה של השינ-פיין, אי אפשר שלא נביא בחשבון את היתרון ואה הדחף לפעולה שניתנו להם בשיעור רב ע"י הרפיון שנהגו בו האנגלים בתחילה. בניגוד לפייסנותם ושאנונותם של האנגלים עשו אנשי השינ-פיין את מעשיהם בעוז ובלי ריתוי. מלכתחילה הכריזו בפירוש שארצם מוחזקת בעיניהם כעומדת בקשרי מלחמה עם אנגליה, אשר על כן ראוי כל נציג אנגלי שיהא מתיחסים אליו בלי סנטימנטים, כאל בא-כוחה של אומה אויבת. ואלו האנגלים, — באמונתם הנוגעת עד הלב, שדיה הסבת שם נאה להפוך מצבים חמורים לעניין של נועם, — סרבו להודות במצב המלחמה הזה ובהתאם לכך כיוונו את פעולת צבאם ומשטרתם עד לשלב מאוחר של המערכה. קולונלים אנגלים היו נוסעים למשחקי טניס בדרכים כפריות, בלתי מזוינים ובלי כל לחי, ומאליו מובן שהיו נורים, או נחטפים. כך בתרו האנגלים להקריב את עושי-דברם, ובלבד שלא יראו נכוחה את פני המציאות הברורה. לבסוף, בדצמבר 1920, הכריזו על "מצב של תקוממות", בדרום הארץ ובמערבה, ואחזו באמצעים שונים כדי לבצר את מעמדם של האנגלים. הוכרו, כי "כוחות הכתר", כלל כוחות הצבא והמשטרה, הם בשירות פעיל; עונש-מות הונהג לכל מי שימצאו אצלו נשק או תחמושת, ולכל מי שישתתף בפעולת התקוממות או יתן מחסה למורד. "המשטרה האירית המלכותית", שהיתה מדוכדכת ועמדה בראשית התפוררותה, חוזקה על ידי כוחות חדשים, — ה"שחורים והחומים" ואנשי "מחלקת-העזר" (עיין הערה 15) — שקיבלו שכר מרובה וגויסו בחלקם הגדול מאותו חבר הרפתקנים, אשר כשוך המים הזידונים של המלחמות נשארים הם בכל ארץ שהיא, — ממש כאותו אספסוף הטיפוסים, שסייעו להחריב את הרפובליקה הוירמית בגרמניה ע"י פעולותיהם בשורות "גדודים-החפשיים"¹⁶. בסופו של דבר הנהיגה הממשלה באורח רשמי את שיטת עונש-התגמול. נראה, כי שיטה זו היתה בת-תוצאות ודאיות; אך בוטלה מפני שדעת הקהל התקוממה עליה. גנרל מקרד האמין, כפי שראינו, כי אילו ניתנו לו כ-80.000 אנשי-צבא, היה מצליח בדרכים אלו לחזור ולכבוש את אירלנד. אך לא ניתנה לו ההזדמנות להוכיח דבר זה. העם הבריטי והממשלה הבריטית לא יכלו להתמיד בדרך הזאת. ולא זו בלבד, אלא שההשפעה המזקת, שהשפיע אורח-מלחמה פוה גם על חיילות סדירים, היתה רבה כל כך, שגנרל בריטי יכול היה לכתוב:

"החוק והסדר בטלו ובמקומם באה אנרכיה גסה ועקובה מדם, שנציגיו המזוינים של הכתר מפירים בה כל חוק בפראות-לשמה, נקמנית ועזת-פנים. אנגליה עברה על ציחיה-ההתנגדות שלה וגם של כל עם בעולם... כאשר לא היה בומן מן הזמנים בהיסטוריה".
הגנרל גואו¹⁷ שכח, כנראה, את מעשי הדכוי של הקומונה הפריסאית.

* * *

ה"צבא האירי הרפובליקני" היה קטן; היה מי שאמר, כי מספר המתנדבים, ששותפו בפעולה במשך רוב זמנו של ה"מסע", היה כ-10.000 בלבד. מספרם של האנשים ששותפו בקרב (או בפעולה), מסוים אחד היה כרגיל קומץ בלבה. ביאסלאי אומר, שמספר העושים-יחדיו בפעולה אחת לא הגיע מעולם אפילו למאתים איש, אף לא בשריפת בית-המכס הדובליני. והיו בכך שני יתרונות גדולים.

משבוצעה פעולה מסוימת, יכלה היחידה שביצעה אותה להתפור חיש-קל, מפני ומיעוט

¹⁶ מעין חבורות של קונדוטיירים צבאיים-פוליטיים, נוסח "לנדסכנכטים", ומשענת הריאקציה שעמדו מאחרי כל "פוטש" ימני-קיצוני בגרמניה בשנת 1919 ואחריה, ואף נלחמו בלטבים ובאסטנים בבלטיקה ובפולנים בשלויה העלית.

¹⁷ מי שהיה מפקדה של הארמיה החמישית הבריטית בחזית-צרפת ב-1918, בן אירלנד הצפונית ופרוטסטנט; "בשעת" "משבר אולסטר", בקיץ 1914, היה (כמפקד בריגדת פרשים) בין קציני הצבא, שעמדו לפעול (מטעם ממשלת לונדון) נגד המתמרדים ב"שלטון הבית" האירי שבאולסטר.

אנשיה. אנשי. צ. א. ר." לא לבשו מדים ומשום כך יכלו להתחפש כדרך-עין ולהידמות עד לאיך להבדיל לאכרים שלוחים, או לברות להרי הפרא שבדרום או במערב.

היתרון השני היה נעוץ בהנחה הכללית: כי לבצע תכנית מדוקדקת על ידי כוחות נבחרים קטנים, שאפשר לסמוך עליהם ללא שום פקפוק ולנצח עליהם ללא שום ערעור, קל יותר מלבצעה על ידי המונים, הנעים כאילו מאליהם, של אוכלוסיה הנתונה בהתעוררות מהפכנית. ובמסיבותיה של "המהפכה האירית" היו אלה, בלי ספק, טכסיסים נבונים להטיל פעולות-קרוב על גוף אנשים נבחר, ואלו את תפקידם המהפכני של "האזרחים" להעמיד רק על הסיוע ללוחמים ועל הפרעת השלטון הבריטי באמצעים אזרחיים.

נראה, כי הארגון עצמו של "הצבא האירי הרפובליקני" ידע לצרף מידה גבוהה ומוצלחת של ריכוז עם גמישות וחופש פעולה בתנאים המקומיים. בקווי הכוללים בניינו הוא כדוגמת צבא תקין, אך החטיבה-הטקטית היתה הפלוגה, המורכבת מ-76 עד 100 איש. יש להניח, כי קבעו יחידה מגודל זה, כדי שאפשר יהיה לקיימה על הבסיס של מקום-ישוב אחד. הקצינים שבפלוגה נבחרו על ידי אנשיהם וקציני גדוד גבוהים מהם נבחרו בפגישת המפקדים של הפלוגות. בחירות אלו צריכות היו אישור מטעם המפקדה שבדובלין. ובסופו של דבר, היה הארגון כולו אחראי בפני ה"דאיל", כשהוקם הלה, בתחילת 1919, בחזקת האספה-הלאומית של אירלנד ה"שינ-פיין"-ית. מני אז נהפכה שבועת-המתנדבים לשבועת-האמונים ל"דאיל". יש עניין בפרט זה, כיון שלפני הקמת ה"דאיל" היו "המתנדבים האיריים" חלק מן "האחווה האירית הרפובליקנית" וקשורים בשבועתה-והנה "האחווה האירית הרפובליקנית" היתה, למעשה, אגודת-סתרים, שהציבה לה למטרה את הבטחת עצמאותה של אירלנד בכוח הנשק, ועל חברה הוטל להישמע לכל פקודה ולשמור את סודות האגודה. "המתנדבים האיריים" נתחנכו איפוא באוירה של אגודת-סתרים, השמה את הדגש במשמעת ללא-תנאי, ויהיו אשר יהיו נוקיו של פרט וסכנתו, ובהוק-לא-יעבור בענין "יד-לפה".

ודאי, שהצלחותיו של ארגון-סתרים גרעיני זה של השינ-פיין על תאיו הקטנים והמלוכדים ועל משמעת-דרגות-הפיקוד שבו, באו לו במידה לא מעטה גם משום שהיה החלוץ המאורגן של רוב-רובה של אוכלוסית האי, במלחמה נגד חיל-מצב אויב. אך מן הראוי יהא להדגיש את יתרונו העצום של ארגון-מתקוממים צבאי מהודק, כשאפשר להשיגו בלי לקפח את ההתלהבות ואת התנופה הספונטאנית. אין להטיל ספק, כי הארגון הפדאראלי (מעין "ברית") הרופף, שהוא לבדו קשר את הבטליונים של "המשמר הלאומי" ל"ועד המרכזי" בימי הקומונה הפריסאית היה היסוד הרע מכל מה שאפשר לשער לארגון צבאי המסוגל להתנגד ל"צבא ורסאיל". "הועד המרכזי"¹⁸, הפדאראליסטי בנטייתו, בעט בכל רעיון של פיקוד צבאי מרוכז כראוי, שבידו סמכות ביצוע ראויה לשמה; והתוצאות היו שלהגנת פריס נגשו באנדרלמוסיה גמורה, באקראי ולמקוטעין: "...לא היתה כל תכנית כללית. מעולם לא היתה מועצה כללית לעניני ההגנה. לעתים קרובות נעזבו האנשים לנפשם בחפירותיהם עשרים או שלושים יום, בלי שיהיו להם הדברים ההכרחיים ביותר; ואלו אחרים הוחזקו תמיד ברזרבה... הזנחה זו קיפחה במהרה את המשמעת. האנשים האמיצים מוכנים היו לסמוך על עצמם בלבד, והאחרים נהגו בשירותם מנהג של חמקמקות. מעין כך היה גם מנהגם של הקצינים; כמה מהם עזבו את משמרותיהם ועברו אל שכניהם, כדי להוסיף ולהשתתף עמהם בקרב; ואחרים, פשוט זנחו אותם...

...לפני סוף אפריל... ההתקפה, שהובטחה ע"י קלזורה¹⁹, היתה בגדר הנמנע. וכלפי-פנים, דלדלו המסורים והפעילים את כוחותיהם בסכסוכים מתיש-עצבים עם נושאי-משרות, ועדות,

¹⁸ "הועד המרכזי של המשמר-הלאומי של פריז", מורכב מנציגי-בטליונים נבחרים, היה מרכז-השלטון היחיד בימי המרידה הראשונים, ומאז נבחרה, כעבור שבוע, ה"קומונה" (היינו — העיריה) של פריז, הוסיף להתקיים בצדה של זו בסמכות רבה, אם גם לא ברורה כל צרכה, על חיל "המשמר-הלאומי".

¹⁹ המצביא מטעם הקומונה. אח"כ, בשל ההסתכסכות הפנימית ב"קומונה", נאשם בפעולה נגד מהפכנית והובא לדין.

ועדות-משנה, ועל אף הגילויים המנוחים של מוסדות שליטים מתחרים — היו מבזבזים יום
תמים בנסיונות להשיג תחת אחד... משל למה הדבר דומה? למכונת-קיסור, שהקיסור מסתגן
בתוכה דרך מאות גקבים.

ולסיכומו של ניתוח מהפכת שינ-פיין נראה הדבר, כי בשעה שישנם תנאים מסייעים מסוימים,
ייתכן שחבורה קטנה, במידה יחסית, של מהפכנים לוחמים תקדש מלחמה על צבא שמלאכתו בכך,
ושלמלחמה כזאת יהיו סיכויים מסויימים להצלחה. ואלה הם החשובים שבתנאים הנ"ל:

1. שהצבא-שכנגד לא יוכל, מסיבה זו או אחרת, לאזור את מלוא כוחותיו.
2. שהמון האוכלוסין יהא אוהד לכוחות המהפכניים ומוכן לתמוך בהם תמיכה בסתר.
3. שארגון המתקוממים יהא נתון לפיקוח מהודק ואפשר יהיה לכווננו לפי תוכנית איסטרטגית.

4. שאפשר יהיה לבצע את הפעולות במשך תקופה ארוכה ובשיעור מתרבה והולך, כדי
להלאות את תוקפו הנפשי של המתנגד בין מבחינה צבאית ובין מבחינה אורחית, ושאותן
הפעולות אפשר יהיה לבצע בחבל-ארץ, שמבנהו החברתי ואופיו הטופוגרפי יתנו למורדים מחסה
מהיר, ועם זה יאלץ צביונו הנ"ל את כוחות-הנגד להתפור בפלגות מבודדות.

מן הבחינה האחרונה אירלנד היא ארץ אידיאלית. פרט לקורק ודובלין, אין בה איזורי-
תעשיה אמיתיים. אוכלוסיה דלילה מפוזרת בה על פני נחלות-אכרים, כפרים קטנים וערי-שחק.
מרחבים גדולים של ארץ בצות והררים, מרחבים שכמעט אין בהם תחבורה חדישה, והם משתרעים
בשדות מרעה מוריקים. מבחינה טופוגרפית — הכל הוא לטובת לוחמי-גרילה, הפועלים על אדמתם
שלם כנגד גייסות של חיל-מצב זר.

וכאן המקום שבו חשובה ההבחנה שבין מהפכה חברתית למהפכה לאומית, לפי שבהבחנה
זו כרוכים שיקולים שבמקצוע האיסטרטגיה. ההתקוממות של השינ-פיין היתה לאומית: וכמה מן
התנאים הנוחים, שזכרו זה עתה, נקל להשיגם בהתקוממות לאומית יותר מאשר בהתקוממות
חברתית. יתרונה של פעולה הנעשית בתוך אוכלוסיה המאוחדת כולה באהדתה, אם בקום-עשה ואם
בשב-ואל-תעשה. יתרון זה נשלל כמעט תמיד ממתקוממים שמרדם, הוא על רקע חברתי. המיעוט
של ה"אוניוניסטים" אשר בדרומה של אירלנד היה זעום במספרו ועדיין היתה תלויה לו מאחריו
קופת השרצים של נציגי גוצ'ה-כובשים; וכך היה היתרון הזה — יתרון של אוכלוסיה אוהדת —
מורגש ביותר. כלואי ליתרון זה מופיע. היתרון הנוסף, זה שברקע גיאוגרפי אחד-רצוף, רקע
בוה מאפשר התפשטות בלתי-מופרעת של ה"הידבקות" והתנועה המהפכנית עד לגבולות הטבעיים
של איזור גיאוגרפי מסוים. אפשר שלא תמיד יהא פירושה של התפשטות כזאת גם שליטה
מהפכנית בפועל-ממש על פני כל השטח הנדון כולו, עד כדי כך שיוכלו המורדים לפעול בגלוי
בתוך בסיסיהם. על כל פנים באירלנד מחזיק הצבא הבריטי בנקודות מבודדות, שהיו מפוזרות
על פני כל השטח כולו, פרט לזמן קצר, כשברוב האזורים הם נדחקו אל עבר הערים הגדולות.
אכן, הם החזיקו בנקודות הללו כמעט כדרך שמחזיקים חיל-מצב במקום נצור, אשר ממנו יכול
הוא לעירך גיחות. רקע גיאוגרפי רחב מעין זה לתנועת ההתקוממות כוחו רב לו לאין ערוך יותר,
מבחינה מהפכנית, מסוג התנאים הגיאוגרפיים המהוים את הרקע למהפכה חברתית, — מרכזי-
סערה מבודלים, אשר אין לחברם אלא ע"י קווי תחבורה בלתי-בטוחים ונוחים להיפגע. כדי לעמוד
על כל חשיבותו של היתרון הזה יש להזכיר את מעמדה של פריס, ביחס לשאר חלקי צרפת, בימי
ה"קומונה" — וגם בימי המהפכה של 1848. בשני המקרים גם יחד היה בידודה של פריס מערי-
השדה אחת הסיבות החמורות לחולשתה של המהפכה. פריס צעדה לה צעדי-און, אך ערי השדה
פיגרו אחריה. לא נמצא כל "מכנה-משותף" אמיתי לפעילות המהפכנית ולשטח המדינה-הגיאוגרפי
המסוים. אכן, ב"מהפכה הגדולה" נשמר בדרך אחידה הרבה יותר הקצב שקבעה פריס, פרט לכמה
"כיסים" של פעילות נגד-מהפכנית⁽²⁰⁾.

⁽²⁰⁾ הדעה המקובלת בהיסטוריוגרפיה של מהפכת-צרפת הגדולה היא, כי מכל מרחבי צרפת
הערים הן שהיו הצועדות בעקבות פריס.

משני היתרונות הנ"ל — אוכלוסיה אוהדת ותנוחה גיאגרפית אחידה — נובע יתרון שלישי, שיש לו ערך פסיכולוגי רב. במהפכה לאומנית כוחות הצבא העומדים נגד המורדים אינם מבני אותה העדה עצמה. אפשר לראותם כנכרים. העדה יכולה, כפי שהיה הדבר באירלנד, לנהוג בהם כעם אויב שבא מן החוץ. לכן אנוסים הם למלא את תפקידם מתוך פגעים הכרוכים בכל פעולה הנעשית בשטח אויב, שבו כל גדר יכולה לשמש מחסה לאזרחי-אויב המחזיק רובה, וכל בקתה צפויה להיות מקום משכנה של מפקדת גריליה. בהתקוממות לאומנית אפשר להבאיש את ריחם של החיילים ולומר עליהם שהם מכשירים שבידי מדכא זר, תואר הפועל תמיד פעולה מרתיעה ועשוי לעורר לבבות של כל בני העדה כולה.

וכן יש לזכור, שהאנגלים נחלו תבוסה באירלנד בטרם גילו לעצמם את השיטה — שטופהה ב„גבול-הצפון-מערבי“ שבהודו — להשתמש באירונים לשם דיכוי התפרצויות מבודדות באזורים מרוחקים. אכן, ספק הוא באיזו מידה אפשר היה להשתמש בשיטה זו גם לגבי אירלנד. הסברה נותנת שדעת הקהל האנגלית היתה מונעת מעשה זה; עכ"פ, הכוחות האיריים היו כל כך נייחים, וכל כך מאומנים להעלם בתוך האוכלוסיה „השקטה“ כביכול, עד שבודאי היו הכוחות האנגלים מתקשים למצוא שם מטרר להפצצה, אלא אם כן היו משתמשים בה כבאמצעי לתגמול סתם.

„מהפכת שיין-פיין“ נבחרה כדוגמה למרידה מוצלחת כנגד כוחו של צבא מקצועי, מפני שיש בה דוגמה מובהקת מזמננו. הגורמים השונים שבצירופם גרעו מכוש-המחץ הממשי של הצבא הבריטי, היו קצתם טכניים וקצתם פסיכולוגיים; אך כל אחד מהם יוכל לחזור ולהישנות באיזה מצב הדומה לזה שהיה באירלנד.

הָאֵמֶן אֲמִין, כִּי יָקוּם דּוֹר יְהוּדִים חָדָשׁ וְנִפְלָא מִן הָאָרֶץ:
הַמִּפְּבִּים יָקוּמוּ לְתַחֲתָהּ. אֲנִי חוֹזֵר עַל דְּבָרֵי הָרִאשׁוֹן: הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
יָרְצוּ, יִשְׁיִגּוּ אֶת מְדִינָתָם. הַגִּיפָה הַשְּׂעָה, כִּי נִחְיָה חֲפָשִׁים עַל
אֲדָמָתָנוּ וְשִׁאֲנָנִים נָמוֹת בָּאָרֶץ מוֹלְדָתָנוּ. חֲפָשָׁתָנוּ תָּבִיא חֲפָשׁ לְכָל
הַעַמִּים, בְּעֶשְׂרֵנוּ יִתְעַשְּׂרוּ וּבְגִדְלָתָנוּ יִגְדְּלוּ גַם הֵם. וְאֲשֶׁר נִנְסָה לְפָעוֹל
שֶׁם בֶּק לְמַעַן אֲשֶׁרֵנוּ וְהַצִּלָּתָנוּ, מִמֶּנּוּ תוֹצֵאוֹת בְּרָכָה וְאֲשֶׁר לְכָל
בְּנֵי-הָאָדָם.

ת. ה. ר. צ. ל.
שורות הפתיחה ל"מדינת היהודים"